

Уметност у дивљој лепоти

На изложби „Дурмитор кроз вријеме” могу се видети катунски од пре једног века

Специјално за „Политику”

Шавник – Шавник, живописна планинска варош на три воде у северној Црној Гори, са неочекиваним упливима приморске архитектуре, последњих година са уочљивим траговима транзиционе ерозије, ових дана своју виталност исказује на пољу културе.

„Дурмитор кроз вријеме – 100 година на фотографијама и разгледницама”, изложба приређена у галерији Центра за културу Шавник, чији је ау-

Аеродром на Жабљаку 1961–1966.

тор директор овог центра, фотограф и сликар Игор Шунтић, инспиративан је подухват визуелне реконструкције једног века овог региона кроз фотографије. Изложба која је отворена 18. августа и траје до 20. септембра, обједињује три врсте грађе: архивске фотографије Центра за развој Дурмитора, које датирају из периода између 1930–1990. године, затим, разгледнице и филателистички материјал из колекције Младена Томића, где најстарија разгледница потиче из 1903. године, док трећи сегмент чине фотографије Игор Шунтића, зналачки поглед на дурмиторску регију у последњих десет година.

– Пре свега, овај подухват производ је тежње да се иницира валоризација и актуелизација културног и историј-

ског наслеђа овог региона, као и то да се омогуће паралелна сагледавања различитих периода на овом простору – објашњава Игор Шунтић.

На изложеним фотографијама могу се видети катунски од пре стотину година и данас, посета Жабљаку председника Тита и Јованке Броз 1970. године, али и боравак Елизабет Тејлор и Ричарда Бартона, током снимања филма Сутјеска 1971. године. Заступљена су и фото-документа о постојању аеродрома на Жабљаку, где је у периоду између 1961. и 1966. године два пута недељно саобраћао авион на линији Београд–Жабљак. Представљено је и обиље фотографија које сведоче о природним лепотама на којима веома мало трагова остављају друштвено-историјске промене и ток времена.

Међународна уметничка колонија „Уметност у дивљој лепоти”, чији је организатор Центар за културу Шавник, а уметнички директор Игор Шунтић, која се одржава од 2009. године, такође на јединствен начин тежи да активира културне и природне

потенцијале овог региона. Овогодишњи, пети сазив колоније, која се одржава од 5. до 9. септембра у етно-селу Невидио у Пошћењу, уз учешће 12 уметника из региона, је кроз радионице, рад на терену и предавања, посвећена естетици и уметности стећака. Наиме, током 2014. године неколико групација стећака са територије Црне Горе увршено је на Унескову листу светске културне баштине. Идеја организатора ове колоније је да се неколико нових налазишта стећака у Дурмиторској регији евидентира као културна баштина, и да се започне њихова рестаурација, а уједно да они буду средиште уметничких промишљања и интерпретација учесника овогодишње колоније.

Д. П.

Кречана код Сопоћана

Јапанка Мидори Хидли код Сопоћана

Фото С. Бакрачевић

Креч спасао фреске у манастиру Сопоћани

На манастирској економији изграђена кречана пећ у којој се креч прави како се то ради вековима

Сопоћани – Многи стручњаци су настојали да пронађу у тајну како су фреске у манастиру Сопоћани одолеле зубу времена и многе остале очуване од 13. века до данас, иако је манастир био откривен више од два века. Неки сматрају да је један од разлога и квалитет креча, прављеног пре осам векова на традиционални начин.

Рестауратори и конзерватори Републичког завода за заштиту споменика културе и овог лета су радили на обнови задужбине Уроша Првог. Сем конкретних радова на очувању и поправци слика на зидовима ове светиње, одржан је последњих дана августа и тродневни семинар о кречу као историјском материјалу. За потребе семинара изграђена је на манастирској економији и кречана пећ, у којој се креч прави како се то ради вековима у околини Сопоћана, и ископана је кречана за гашење и складиштење добијеног материјала.

Тридесетак полазника из Србије, Бугарске, Македоније и Јапана слушало је на семинару предавања стручњака Завода за заштиту споменика, Рударско-геолошког и Биолошког факултета и Института за испитивање материјала о кречу, његовим особинама и могућностима употребе.

Јапанка Мидори Хидли фасцинирана је Сопоћанима и његовим фрескама. Воли, каже, цркве и манастире, одушевљавају је фреске на црквеним зидовима. А креч је нарочито занима, јер у њеној земљи много се више користе папир и дрво.

Милена Талкова дошла је из Националне галерије за бугарску уметност из Софије. Сопоћанске фреске су, каже, разлог за њен други долазак у ово место. Први пут је видела како се прави природни креч, без хемије и фабрика.

– Спојили смо едукативно и практично. Упознали смо традиционални начин печења и гашења креча, и произ-

Драган Станојевић

вели довољно креча за рестаураторске радове и на фрескама и на манастирској архитектури у наредних четири-пет година – каже Драган Станојевић, конзерватор из Републичког завода који руководи пројектом.

Од посебне врсте камена по брдима у околини Сопоћана тек ретки житељи годинама пеку креч, који после продаје по Новом Пазару и другим местима, тешко долазе до скромне зараде, јер природни креч губи трку с фабрички произведеним материјалима за бељење и бојење зидова и фасада. Указивањем на особине правог природног и на старински начин добијеног креча организатори семинара у Сопоћанима верују да ће људе охрабрити да наставе с том традицијом.

С. Бакрачевић

Да живот не протекне на „аутоматском пилоту”

Објављена 101 научна прича Станка Стојиљковића

Пред читаоцима је „Чудесна наука” Станка Стојиљковића, новинара и уредника који је више од 35 година година уређивао Научну рубрику у „Политици”. У овој, његовој шестој књизи, у издању „Школског сервиса Гајић”, налази се тачно 101 чланак објављен претежно у нашем листу, а теме се крећу од биологије, психологије, неурологије, па до генетике и астрономије.

Како каже наш колега Стојиљковић, два најкрупнија изазова пред данашњим научницима јесу: биолошко порекло свести и од чега је саткан космос; а има их још за које нису дати непорециви докази: зашто људи имају толико гена, могу ли сва три основна закона физике да се обједине у један, колико се може продужити људски век, шта се одиграва дубоко у Земљинојнутрини, јесмо ли сами у космосу, које су нас то кључне генетске промене учиниле људима, можемо ли по властитој жељи да искључимо имуни одговор властитог тела...

У редакцијама у свету, наглашава Станко Стојиљковић, новинари прате једну научну дисциплину (рецимо, дипломирани физичар пише о физици), а ти медији плаћају и истраживаче, под-

једнако надарене да науку једноставним речима дочарају публици.

– Код нас медији цео тај подухват обично свале на леђа једног новинара који, као усамљени Атлант носи Земљу на својим леђима, упињући се да објасни све – од Хигсовог бозона до новооткривеног гена. Властито искуство је најверодостојнија потврда. Неко је својевремено „новинарима опште праксе” крстио све посленике „седме силе” без уже специјалности. Како би тек назвао некога ко описује истраживања у физици, хемији, математици, и тако у недоглед? У свим редакцијама имате специјалисте за скупштински живот, за владу, за странке, или за позориште, филм,

издаваштво, а ни у једном подручју људског духа не догађа се толико новина као у науци. Чак, свака друга вест свакодневно стиже из науке, понајвише медицине. Сад замислите редакцију са стотинак запослених, која има само једног научног новинара! – каже Стојиљковић.

– А шта је са истраживачима? Тек покоји је у стању да разумљиво и занимљиво објасни чиме се бави и тако убеди новинара да је то пожељна грађа за причу. Као да је већина целог живота учила напамет, страхујући да неко то не разоткрије или им не приговори да нису били довољно учени. У најразвијенијим земљама је обратно: научници се труде да се допадну јавности – истиче аутор „Чудесне науке” који је овенчан с неколико награда за новинарски и публицистички рад.

Како даље примећује, један когнитивни психолог је израчунао да је 90 одсто тога што неко данас размишља истоветно ономе што је јуче размишљао. Наука се управо томе опире, каже Стојиљковић, не дозвољавајући да нам живот протекне на „аутоматском пилоту”.

– Иако наука „не трага за апсолутном истином и не покушава да отвори врата неограничене мудрости и свезнања, већ да постави границу грешке” – како каже академик Зоран Ковачевић, има ли узвишенијег подухвата за сваког знатичељног новинара? М. С.

Владан Радовановић добитник Награде УКС „Стеван Мокрањац”

Композитор Владан Радовановић добитник је овогодишње награде Удружења композитора Србије „Стеван Мокрањац”, одлучио је стручни жири УКС. Најпрестижнија награда за композиторско стваралаштво у Србији најновијем лауреату Радовановићу биће уручена 16. септембра у Великој дворани Коларчеве задужбине на отварању 23. Међународне трибине композитора.

Награда УКС „Стеван Мокрањац” додељује се по двадесети пут под покровитељством министарства културе а износи 500 000 динара.

Стручни жири УКС у саставу композитор Милош Заткалик, председ-

ник, музиколози Зорица Премате и Соња Маринковић, композитори Тајана Милошевић и Милорад Маринковић, од 62 композиције премијерно изведене на домаћим и страним подијумима у 2013. години издвојио је у најужи избор за награду „Мокрањац” четири композиције.

У образложењу жирија оцењено да музичко стваралаштво Радовановића, више од шест деценија присутно у нашој средини, представља један од оних ретких високопрофесионалних репера којима се савремена српска музика и дан-данас самерава са светским уметничким токовима.

Танјут

Зборник радова о Милошу Црњанском

После међународног научног скупа, који је одржан у децембру прошле године, из штампе је изашао зборник радова „Милош Црњански: поезија и коментари”. Зборник радова бави се углавном поезијом, изостављајући епске форме нашег аутора, међу тумачима одавно привилеговане. Пројектом поетичких истраживања руководи проф. др Јован Делић, а уредник зборника је др Драган Хамовић.

У зборнику је четрдесет радова, чији су аутори тумачи из више земаља и различитих научних нараштаја. Поред осталих, у зборнику су заступљени

Александар Петров, Светозар Кољевић, Радован Вучковић, Душан Иванић, Милослав Шутић, Роберт Ходел, Весна Цицилић, Розана Моравито, Александар Јовановић, Бојан Јовић, Петар Пијановић, Ала Татаренко, Бојана Стојановић Пантовић, Тихомир Брајовић, Горана Раичевић, Кајоко Јамасаки, Персида Лазаревић ди Ђакомо, Слободан Владошић, Владимир Гвозден, Александар Милановић... Поред Института за књижевност и уметност, издавачи зборника су Филолошки факултет Универзитета у Београду и Матица српска из Новог Сада. З. Р.